

رابطه کیفیت صدا و شخصیت‌پردازی: مور دپژوهی دوبله رسمی فارسی سریال شرلوک

نوع مقاله: مقالات علمی پژوهشی

نویسندگان

سیما ایمانی مسعود خوش‌سلیقه

دانشگاه فردوسی مشهد

10.22067/JLTS.2021.40472

چکیده

دوبله رایج‌ترین شیوه ترجمه دیداری‌شنیداری در ایران است. با آنکه دوبله دارای دو کانال دیداری و شنیداری است، پژوهش‌های محدودی بر روی کانال شنیداری دوبله صورت گرفته است. حال آنکه بررسی عوامل فرازبانی دوبله (نظیر تَن صدا، کیفیت صدا و...) می‌توانند از موضوعات درخور توجه در کانال شنیداری دوبله باشند؛ زیرا که چنین مسائلی بر روی کیفیت دوبله، انتقال صحیح معنا و برقراری ارتباط با مخاطب تاثیرگذار می‌باشند. از این رو، پژوهش تلفیقی حاضر بر آن است تا با بررسی دوبله رسمی فارسی سریال «شرلوک» و نسخه زبان اصلی آن، کیفیت صدای بازیگر را از دیدگاه مخاطبان با دوبله مقایسه نماید و میزان تاثیر تغییر کیفیت صدا بر شخصیت‌پردازی را تعیین کند. در این راستا، از دسته‌بندی ویژگی‌های کیفیت صدای ون لوون (۱۹۹۹) به منظور تعیین و مقایسه ویژگی‌های کیفیت صدای بازیگر و دوبله استفاده گردید. نظرات ۳۲ شرکت‌کننده به دو صورت کیفی و کمی جمع‌آوری شد و با استفاده از آزمون ویلکاکسون مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج به دست آمده نشان دادند که از مجموع هفت جفت کیفیت صدا، صدای دوبله با بازیگر در چهار جفت تنش، بازدمی، لرزش و خیشومی‌شدگی مشابهت داشته و در سه جفت خش، بلندی و تَن صدا تفاوت معناداری داشته است؛ بنابراین از دیدگاه مخاطبان، بلندتر بودن صدای دوبله نسبت به بازیگر سبب شده است تا شخصیت دوبله، پرخاصتر به نظر برسد. همچنین، کاهش خش صدا و زیر بودن صدای دوبله نسبت به بازیگر موجب شده بود تا از میزان جذابیت شخصیت برای مخاطبان کاسته شود. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن هستند که صدا برای مخاطبان دوبله اهمیت بسیاری دارد و توجه به مبحث انتخاب صدا و شبیه‌سازی صدای اصلی در نسخه دوبله باعث ارتقای کیفیت تجربه سینمایی مخاطبان می‌گردد.

کلیدواژه‌ها

ترجمه دیداری‌شنیداری دوبله دوبله شخصیت‌پردازی کیفیت صدا

رابطه کیفیت صدا و شخصیت‌پردازی: مورد پژوهی دوبله رسمی فارسی سریال *شرلوک*

سیما ایمانی و مسعود خوش‌سلیقه

گروه زبان انگلیسی، دانشگاه فردوسی مشهد

khoshsaligheh@um.ac.ir

چکیده

دوبله رایج‌ترین شیوه ترجمه دیداری‌شنیداری در ایران است. با آنکه دوبله دارای دو کانال دیداری و شنیداری است، پژوهش‌های محدودی بر روی کانال شنیداری دوبله صورت گرفته است. حال آنکه بررسی عوامل فرازبانی دوبله (نظیر تَن صدا، کیفیت صدا و...) می‌توانند از موضوعات درخور توجه در کانال شنیداری دوبله باشند؛ زیرا که چنین مسائلی بر روی کیفیت دوبله، انتقال صحیح معنا و برقراری ارتباط با مخاطب تأثیرگذار می‌باشند. از این رو، پژوهش تلفیقی حاضر بر آن است تا با بررسی دوبله رسمی فارسی سریال «*شرلوک*» و نسخه زبان اصلی آن، کیفیت صدای بازیگر را از دیدگاه مخاطبان با دوبله مقایسه نماید و میزان تأثیر تغییر کیفیت صدا بر شخصیت‌پردازی را تعیین کند. در این راستا، از دست‌بندی ویژگی‌های کیفیت صدای ون لوون (۱۹۹۹) به منظور تعیین و مقایسه ویژگی‌های کیفیت صدای بازیگر و دوبله استفاده گردید. نظرات ۳۲ شرکت‌کننده به دو صورت کیفی و کمی جمع‌آوری شد و با استفاده از آزمون ویلکاکسون مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج به دست آمده نشان دادند که از مجموع هفت جفت کیفیت صدا، صدای دوبله با بازیگر در چهار جفت تنش، بازدمی، لرزش و خیشومی‌شدگی مشابهت داشته و در سه جفت خش، بلندی و تَن صدا تفاوت معناداری داشته است؛ بنابراین از دیدگاه مخاطبان، بلندتر بودن صدای دوبله نسبت به بازیگر سبب شده است تا شخصیت دوبله، پرخاشگرتر به نظر برسد. همچنین، کاهش خش صدا و زیر بودن صدای دوبله نسبت به بازیگر موجب شده بود تا از میزان جذابیت شخصیت برای مخاطبان کاسته شود. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن هستند که صدا برای مخاطبان دوبله اهمیت بسیاری دارد و توجه به مبحث انتخاب صدا و شبیه‌سازی صدای اصلی در نسخه دوبله باعث ارتقای کیفیت تجربه سینمایی مخاطبان می‌گردد.

واژگان کلیدی: ترجمه دیداری‌شنیداری، دوبله، دوبله، شخصیت‌پردازی، کیفیت صدا

۱. مقدمه

فیلم به عنوان محصولی دیداری‌شنیداری با ترکیب نشانه‌های دیداری و شنیداری، پیام مورد نظر خود را به شیوه داستان‌گویی به مخاطب انتقال می‌دهد (Remael 257). این انتقال داستان از زبانی به زبان دیگر به کمک شیوه‌های مختلف ترجمه دیداری‌شنیداری از جمله دوبله صورت می‌گیرد. به اعتقاد چاومه (Chaume, Film Studies and Translation Studies 22)، معنا در محصولات دیداری‌شنیداری از طریق دو مجرای دیداری و شنیداری به

مخاطبین انتقال می‌یابد. از مجموع ۱۰ نشانه‌نظام طبقه‌بندی شده توسط چاومه، شش نشانه‌نظام در مجرای تصویری قرار می‌گیرند که عبارتند از: شمایل‌شناختی^۱، تصویرنگاشتی^۲، برداشت^۳، تحرک^۴، گرافیکی^۵ و نحوی^۶. چهار نشانه‌نظام زبانی^۷، فرازبانی^۸، موسیقایی^۹ و آوایی^{۱۰} نیز در مجرای شنیداری جای می‌گیرند. «از میان ده نشانه‌نظام ارائه شده توسط چاومه، تنها یک نشانه‌نظام مربوط به مسائل زبانی می‌باشد که نشان‌دهندهٔ چرخشی شگرف از هنجارهای مرسوم در مطالعات ترجمه است» (Munday 278). یکی از نشانه‌نظام‌های موجود در مجرای شنیداری، نشانه‌نظام فرازبانی است که محققان حوزهٔ ترجمهٔ دیداری شنیداری می‌توانند به بررسی چگونگی انتقال موارد فرازبانی نظیر کیفیت صدا و ویژگی‌های آن همانند بلندی صدا، تُن صدا، ریتم و غیره که طی دوبله از زبانی به زبان دیگر منتقل می‌شوند، بپردازند (Chaume, *Audiovisual Translation: Dubbing* 173).

از میان انواع ترجمهٔ دیداری شنیداری در ایران، عمدهٔ بازار در اختیار دوبله و برصدا^{۱۱} است. تقریباً تمام فیلم‌ها و سریال‌ها برای پخش از رسانهٔ ملی دوبله می‌شوند (Khoshsaligheh and Ameri, *Translation of Taboos* 233; Khoshsaligheh and Ameri, *Ideological Consideration* 26); بنابراین، با توجه به عرصهٔ پررونق و پرمخاطب (میلیونی) این شیوهٔ ترجمه در ایران، پژوهش در حوزهٔ دوبله اهمیت ویژه‌ای دارد. با بررسی مطالعات صورت‌گرفته در این حوزه به نظر می‌رسد که مباحث شنیداری با وجود اهمیت بسیار آن‌ها، چنان که باید مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. اهمیت مباحث شنیداری از این رو است که دوبله در وهلهٔ اول با صدا سر و کار دارد. یکی از مواردی که بیننده از دوبله انتظار دارد، انتخاب صدای متناسب با شخصیت فیلم است (Ameri, et al. 444). چاومه (Chaume, *Audiovisual Translation: Dubbing* 36) بر این باور است که انتخاب دوبله مناسب یکی از عوامل تضمین‌کننده موفقیت دوبله می‌باشد؛ زیرا عوامل فرازبانی نظیر کیفیت صدا می‌توانند معنای کلماتی را که توسط بازیگر ادا می‌شوند، تغییر

¹ iconographic code

² photographic code

³ planning code

⁴ mobility code

⁵ graphic code

⁶ syntactic code

⁷ linguistic code

⁸ paralinguistic code

⁹ musical and sound effect code

¹⁰ sound arrangement code

¹¹ voice-over

دهند (Bosseaux, *Dubbing, Film and Performance* 39). از جمله عواملی که شخصیت فرد را به مخاطب می‌شناساند، صدای او است. در واقع، حالات چهره و حرکات بدن به همراه صدا می‌توانند تفکرات و احوالات درونی فرد را برای مخاطب آشکار سازند (Bosseaux, *Dubbing, Film and Performance* 1)؛ بنابراین، در صورت انتخاب دوبلوری با کیفیت صدایی کاملاً متفاوت از بازیگر اصلی (با توجه به اینکه صدا بخشی از هویت فرد را تشکیل می‌دهد) ممکن است جنبه‌هایی از ویژگی‌های شخصیتی وی کم‌رنگ‌تر یا پررنگ‌تر شوند، تغییر کنند و یا حتی از بین بروند. تمام این تغییرات، درک بیننده از شخصیت فرد را تغییر می‌دهند.

در پژوهش حاضر به بررسی موضوع جدید تغییر کیفیت صدا در دوبله و تأثیر آن بر شخصیت‌پردازی پرداخته شده است. تا آنجایی که نویسندگان این پژوهش می‌دانند، مطالعات بسیار کمی به بررسی کانال شنیداری و عوامل فرازبانی دوبله پرداخته‌اند و به نظر می‌رسد که تاکنون هیچ‌گونه پژوهش کمی با استفاده از نظرات مخاطبان در زمینه تعیین و مقایسه ویژگی‌های کیفیت صدای بازیگران و دوبلوران در حوزه مطالعات ترجمه در ایران انجام نشده است. دلایل مختلفی می‌توانند در این امر دخیل باشند؛ نظیر وجود محدودیت و دشواری در سنجش و مقایسه عوامل فرازبانی (نظیر کیفیت صدای افراد). برای غلبه بر این محدودیت، نویسندگان پژوهش حاضر از الگوی ون لوون (Van Leeuwen 129) که صدای افراد را به هفت جفت ویژگی و چهارده زیرویژگی تقسیم نموده است، بهره بردند. از سوی دیگر، علاوه بر حوزه مطالعات ترجمه، در حوزه مطالعات فیلم نیز تحقیقات چندانی پیرامون صدای بازیگران به عنوان بخش مهم و تشکیل‌دهنده بخشی از هویت شخصیت‌ها صورت نگرفته است (Bosseaux, *Dubbing, Film and Performance* 37).

پژوهش تلفیقی حاضر در ابتدا می‌کوشد تا با استفاده از داده‌های کیفی به پرسش اول پژوهش پاسخ دهد. در ادامه، به منظور پاسخگویی به پرسش دوم برای رد یا تأیید فرضیه صفر با گزاره «بین صدای بازیگر و دوبلور در هر ویژگی تفاوت معناداری وجود ندارد» از آزمون ناپارامتریک ویلکاکسون استفاده خواهد شد. پرسش‌های مطرح شده در پژوهش حاضر عبارت هستند از:

۱. چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی میان صدای بازیگر و دوبلور وجود دارد؟

۲. آیا تغییر کیفیت صدا در دوبله منجر به تغییر در شخصیت‌پردازی سریال *شرلوک* شده است؟

۲. پیشینه پژوهش

همان‌طور که بازیگران از طریق بازی‌شان می‌توانند احساسات متفاوتی از جنس همدلی، همدردی، بی‌تفاوتی تا انزجار را در مخاطبان برانگیزانند، از صدای خود نیز به عنوان ابزاری در جهت نمایش ویژگی‌های شخصیتی و تأثیرگذاری هرچه بیشتر بر مخاطب استفاده می‌کنند (Voellmer and Zabalbeascoa 237). «نوع لباس پوشیدن، راه رفتن، ژست‌های حرکتی و غیره، تا حد زیادی شخصیت فرد را معرفی می‌کنند؛ اما بیان و شیوه به کار بردن کلمات، چگونگی لحن، زیر و بم بودن صدا و ریتم گفتار، عمق افکار، اندیشه و باورهای وی را انتقال می‌دهد» (Choobineh 64). به اعتقاد چکاچیرو، بخشی از معنای جملات در محاوره از طریق لحن، اشارات غیر کلامی و صدا انتقال می‌یابد (Chakhachiro 48). اهمیت صدا آنقدر زیاد است که دیاس سینتاس و آندرمِن (Cintas and Anderman 11) حذف کیفیت صدای بازیگر در دوبله را از جمله معایب مهم آن می‌دانند و به همین دلیل، زیرنویس را بر دوبله ترجیح می‌دهند.

۱.۲. مروری بر مطالعات مبتنی بر بُعد شنیداری دوبله

بوسو (Bosseaux, *Dubbing, Film and Performance* 86) معتقد است دوبله دارای سه جنبهٔ زبانی، دیداری و شنیداری می‌باشد و باید به صورت همه‌جانبه مورد بررسی قرار گیرد و به هر سه جنبهٔ آن توجه شود. به اعتقاد وی، بیشتر مطالعات صورت گرفته در حوزهٔ ترجمهٔ دیداری شنیداری بر بُعد زبانی دوبله متمرکز بوده‌اند و از بررسی سایر ابعاد آن غافل مانده‌اند.

پتیت (Pettit 62) نیز به پیچیدگی و دشواری‌های ترجمهٔ متون دیداری شنیداری به دلیل وجود اجزای کلامی و غیر کلامی اشاره نموده و توجه پژوهشگران را به تأثیر عوامل غیر کلامی بر زیرنویس و دوبله جلب می‌کند؛ بدین صورت که در جنبهٔ غیر کلامی به بررسی تأثیر تَن صدا بر معنای کلمات می‌پردازد و با طرح نمونه‌هایی نشان می‌دهد که زیرنویس قادر به رساندن معانی و احساساتی که از طریق تَن صدا برداشت می‌شوند، نمی‌باشد؛ درحالی‌که دوبلور، این معانی را با به کار گرفتن تَن مناسب به مخاطب انتقال می‌دهد.

بوسو (Bosseaux, Voice in French Dubbing 12) در مقاله‌ای دیگر با هدف تأکید بر اهمیت مبحث

انتخاب صدا در دوبله، به پژوهش در مورد دوبلوران فرانسوی *جولیان مور*^۱ می‌پردازد. ۱۱ دوبلور فرانسوی متفاوت از ابتدای هنرنامه‌ی *مور* در فیلم‌ها به جای وی سخن گفته‌اند. در چهار فیلم وی که همگی طی یک سال پخش شده‌اند، چهار دوبلور متفاوت به جای *مور* صحبت کرده‌اند. بوسو تأثیر تغییر صدای دوبلوران را با استفاده از مفهوم ناملموس^۲ فریود واکاوی نموده و بر این باور است که در صورت انتخاب صدایی مشابه با صدای اصلی بازیگر، ممکن است ناملموس بودن صدای دوبله کمتر احساس شود.

سنچز مومپیئن (Sánchez-Mompeán, Dubbing Attitudes through Tonal Patterns 143)

نیز در پژوهشی^۳ تن صدای پنج شخصیت اصلی در قسمت ۱۷ هر فصل (در مجموع نه قسمت) از سریال *آشنایی با مادر*^۴ (۲۰۱۴-۲۰۰۵) در پیکره‌ای ۷۲۰ جمله‌ای (۳۶۰ جمله به زبان انگلیسی و ۳۶۰ جمله به زبان اسپانیایی) را با تن صدای دوبلوران آن‌ها مقایسه کرد. نتایج بررسی‌های وی نشان دادند که در ۲۱۴ مورد (۵۹/۴ درصد) از مجموع ۳۶۰ جمله دوبله شده به زبان اسپانیایی، دوبلوران در شبیه‌سازی تن صدا مرتکب اشتباه شده‌اند و در نتیجه، محتوای^۴ مورد نظر فیلم اصلی (احساساتی نظیر استهزا و تمسخر، تعجب، علاقه‌مندی و بی‌توجهی) به گونه‌ای متفاوت به مقصد انتقال یافته است و این تغییر باعث شده است که بیننده، جنبه طنز کلام را به صورت نسبی درک نموده و یا آن را به طور کامل درک نکند.

در این راستا، اداجی (Adachi 155) با هدف شناخت بیشتر جنبه شنیداری دوبله، پس از مقایسه تعداد لحظات

سکوت^۵ انیمیشن ژاپنی *شهر اشباح*^۶ (۲۰۰۱) با شش نسخه دوبله شده به زبان اصلی کشورهای آمریکا، تایوان، فرانسه، کره جنوبی، جمهوری چک و آلمان به این نتیجه دست یافته است که نسخه دوبله شده به انگلیسی آمریکایی، کمترین میزان مکث و سکوت را داشته است و این لحظات سکوت با استفاده از عبارات اضافی^۷ و جلوه‌های صوتی جایگزین گردیده‌اند تا مخاطب آمریکایی که نسبت به مخاطب ژاپنی به سکوت عادت ندارد، ارتباط بیشتری با فیلم برقرار کند.

¹ Julianne Moore

² uncanny

³ *How I met your mother*

⁴ attitudinal context

⁵ silence

⁶ *Spirited away*

⁷ Fillers

به طور کلی، بیشتر مطالعات صورت گرفته در زمینه عوامل شنیداری در دوبله، تنها بر تحلیل‌های پژوهشگران متکی می‌باشند؛ حال آنکه پژوهش حاضر از نظرات مخاطبان نیز بهره می‌برد. علاوه بر این، باید خاطر نشان ساخت که تمام مطالعات پیشین، خارج از ایران انجام شده‌اند.

۲.۲. چهارچوب نظری پژوهش

تعاریف متعددی از کیفیت صدا وجود دارد؛ نظیر ویژگی‌های همیشه حاضری که در پس صدای فرد قرار دارند، جزئی از آن محسوب می‌شوند، در بیان گوینده نمود می‌یابند و به وسیله آن‌ها صدای فرد گوینده از صدای افراد دیگر تمیز داده می‌شود (Crystal 503). ون لوون (Van Leeuwen 130) کیفیت صدا را با استفاده از هفت جفت ویژگی: تنش^۱، خش^۲، بازدمی^۳، بلندی^۴، تن^۵، لرزش^۶ و خیشومی‌شدگی^۷ به صورت زیر توصیف می‌کند:

۱. تنش (پرتنش/آرام)^۸: صدای شخص زمانی دچار تنش می‌شود که وی به دلایلی تحت فشار باشد؛ به عنوان مثال استرس داشته و یا می‌خواهد برای جمعی سخنرانی کند. در این حالت صدای فرد از طریق فشردن ماهیچه‌های گلو، تیزتر^۹ می‌شود؛ اما هنگامی که فرد ماهیچه‌های گلوی خود را آزاد می‌کند و صدا را به راحتی رها می‌سازد، صدایی آرام از دهانش خارج می‌شود. تنش صدا می‌تواند شامل طیف وسیعی از احساسات از جمله ترس، تمسخر، استهزا و درد باشد.

۲. خش (خش‌دار/ملایم)^{۱۰}: صدایی خش‌دار است که در کنار صدای فرد، صداهای دیگری نیز شنیده شود. خش‌دار بودن یک ویژگی است که بیشتر در صداهای بم قابل شنیدن می‌باشد؛ بنابراین بیشتر در صدای مردان شنیده می‌شود. معمولاً افراد با ظاهر زمخت و خشن، صدایی خش‌دار دارند. خواننده‌های راک می‌توانند مثال خوبی برای این ویژگی باشند. درمقابل،

¹ tension

² roughness

³ breathiness

⁴ loudness

⁵ pitch register

⁶ vibrato

⁷ nasality

⁸ tense/lax

⁹ higher

¹⁰ rough/smooth

صدای ملایم صدایی است که به تعبیر ون لوون (Van Leeuwen 132)، روغن کاری شده و تمام پارازیت‌های اضافی آن حذف گردیده است.

۳. **بازدمی (همراه با بازدم هوا/بدون بازدم هوا)**^۱: زمانی که فرد از نفس افتاده است، به سختی نفس می‌کشد و یا هر حالتی که در آن ترکیب هوا با صدای فرد به وضوح مشخص باشد، مثال‌های بارزی از صدای همراه با بازدم هوا هستند؛ به عنوان مثال صدای همراه با بازدم هوا در شخصیت زنی اغواگر در فیلم که قصد اغوای شخصیت مقابل خود را دارد، نشان‌دهنده صمیمیت و نزدیکی بین شخصیت‌ها است.

۴. **بلندی (بلند/آهسته)**^۲: زمانی بلند بودن صدا بیشتر احساس می‌شود که فرد سعی داشته باشد صدا را به مسافت دورتری انتقال بدهد. معمولاً بلندی صدا برای نمایش سلطه و قدرت به کار می‌رود و نقطهٔ مقابل آن آهستگی صدا می‌باشد.

۵. **تُن (زیر/بم)**^۳: تُن صدا با اندازهٔ جثهٔ فرد مرتبط می‌باشد؛ بدین گونه که معمولاً افراد کوچک، صدایی زیر و افراد درشت، صدایی بم دارند.

۶. **لرزش (لرزان/صاف)**^۴: صدای لرزان، نشان‌دهندهٔ احساساتی شدن و از دست دادن کنترل است. باید توجه داشت که صدا می‌تواند صاف، بدون لرزش و عاری از هر گونه احساس باشد.

۷. **خیشومی بودن (خیشومی/غیر خیشومی)**: زمانی که مکان تولید صدا از بینی فرد باشد، گفته می‌شود که صدای وی خیشومی و یا به تعبیر عامیانه "تودماغی" است.

در پژوهش حاضر به دلیل وجود دسته‌بندی ملموس ویژگی‌های کیفیت صدا از الگوی ون لوون (Van 129 Leeuwen) استفاده شد. در این الگو با قرار دادن هفت جفت ویژگی و ۱۴ زیرویژگی در دسته‌هایی مشخص و توصیف هریک از ویژگی‌ها، امکان تعیین و مقایسهٔ کیفیت صدای بازیگر و دوبلور را میسر می‌سازد. ون لوون (Van Leeuwen 130) تأکید می‌کند که ابعاد کیفیت صدا، تقابل‌های دوگانه^۵ و متضادی نیستند؛ بلکه هر ویژگی صدا بر محوری

¹ breathy/non-breathy

² loud/soft

³ high/low

⁴ vibrato/plain

⁵ binary opposition

درجه‌بندی شده قرار می‌گیرد؛ بدین‌صورت که یک ویژگی صدا در سر محور و دیگری در انتهای آن قرار می‌گیرد؛ به طور مثال درجهٔ بم یا زیر بودن صدا از «بسیار بم تا بم» و «زیر تا بسیار زیر» به صورت طیفی متغیر می‌باشد. صدای هر فرد ترکیبی از ویژگی‌های متفاوت است؛ بدین‌معنا که صدای یک شخص، تنها زیر یا بم و بلند یا آهسته نیست؛ بلکه برداشتی که از صدای یک فرد داریم، از ترکیب این ویژگی‌ها با یکدیگر و همچنین بافت و موقعیتی که فرد در آن صحبت می‌کند، ایجاد می‌شود. توصیف صدای افراد افزون بر اینکه کار پرزحمت و پیچیده‌ای است، کاملاً به نظرات پژوهشگر بستگی دارد. رومروفرسکو (Romero-Fresco 2) در نقد پژوهش بوسو (Bosseaux Dubbing, Film and Performance 155) پیشنهاد می‌کند که بهتر است جهت رسیدن به نتایج غیرشخصی^۱، تحقیقات دریافت^۲ صورت گیرد؛ از این رو، در پژوهش حاضر برای غلبه بر این مشکل و دست یافتن به نتیجه‌گیری قابل استناد، از نظرات مخاطبان به منظور مقایسهٔ صدای^۳ بازیگر و دوبلور استفاده شده است.

۳. روش پژوهش

۱.۳. پیکرهٔ پژوهش

پژوهش حاضر از نوع تلفیقی می‌باشد؛ یعنی برای پاسخ به سؤالات از دو رویکرد کیفی و کمی استفاده می‌شود. به بیان دیگر، داده‌های مورد نظر با کمک دو ابزار مصاحبه و پرسشنامه جمع‌آوری شدند (Saldanha and O'Brien 23).

به منظور بررسی رابطهٔ بین کیفیت صدا و شخصیت‌پردازی، سریال درام جنایی شرلوک (محصول سال ۲۰۱۰- حال حاضر) تولید شبکهٔ بی‌بی‌سی وان انگلستان انتخاب شد. این سریال اقتباسی از مجموعهٔ کتاب‌های داستانی شرلوک هلمز به نویسندگی سر آرتور کانن دوویل^۴ می‌باشد که شهرتی جهانی دارد. سریال شرلوک به نویسندگی استیون موفات و مارک گیتس^۵ دارای رتبهٔ ۹/۱ از بانک اطلاعاتی فیلم^۶ می‌باشد. این سریال در چهار فصل به ماجراهایی که برای شرلوک

¹ objective

² reception Study

³ vocal performance

⁴ Sir Arthur Canon Doyle

⁵ Steven Moffat and Mark Gatiss

⁶ IMDb

هلمز با هنرنمایی بندیکت کامبریج^۱، کارآگاه خصوصی و هم‌خانه/همکار وی؛ دکتر واتسون با بازی مارتین فریمن^۲ رخ می‌دهد، می‌پردازد. این مجموعه علاوه بر شهرت جهانی، در ایران نیز محبوبیت بسیاری دارد و بارها از شبکه‌های مختلف تلویزیون ایران پخش و بازپخش شده است. در پژوهش حاضر دو برش سه دقیقه‌ای از نسخه‌های دوبله رسمی فارسی و زبان اصلی قسمت اول از فصل اول و قسمت دوم از فصل دوم سریال *شرلوک* انتخاب گردید و به وسیله برنامه برش ویدئو^۳ جداسازی شد؛ یک ویدئوی سه دقیقه‌ای از دقیقه ۱۸ تا ۲۰ از قسمت اول فصل اول و یک ویدئوی سه دقیقه‌ای از دقیقه ۴۰ تا ۴۳ قسمت دوم از فصل دوم انتخاب شد (مجموع این دو ویدئو، شش دقیقه به انگلیسی و شش دقیقه به فارسی بود). دلیل انتخاب این ویدئوها این بود که به ترتیب در ویدئوی اول صحنه‌ای انتخاب شده بود که در آن شخصیت اصلی مورد بررسی (*شرلوک*)، مکالمه‌ای روزمره با همکار/همخانه خود (*جان واتسون*) دارد؛ اما در برش دیگر، طیف وسیعی از احساسات (*ترس*، *عصبانیت*، *سردرگمی* و *شوک*) را به بیننده منتقل می‌کند؛ از این رو، شرکت‌کنندگان می‌توانستند ویژگی‌های بیشتری را در صدای وی مشاهده کنند. همچنین پژوهشگران قادر بودند صدای وی را به صورت همه‌جانبه و دقیق‌تر بررسی نمایند. شرکت‌کنندگان پس از مشاهده هر دو کلیپ به صورت انفرادی، به مقایسه کیفیت صدای بازیگر و دوبلور پرداختند و به پرسشنامه پاسخ دادند.

۲.۳. شرکت‌کنندگان

در مجموع، ۳۲ شرکت‌کننده زن و مرد برای پاسخگویی به پرسشنامه اعلام آمادگی نمودند (*ر.ک.* پیوست). اکثر این افراد، دانشجویان یا فارغ‌التحصیلان تحصیلات تکمیلی گروه زبان انگلیسی بودند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۲۵ سال بود. شرکت‌کنندگان به روش نمونه‌گیری هدفمند^۴ انتخاب شدند.

¹Benedict Cumberbatch

²Martin Freeman

³video Cutter

⁴language variety

⁴mix-method research

⁴purposive sampling

۳.۳. ابزار پژوهش

در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های کمی از پرسشنامه ساختارمند^۱ استفاده گردید. همان‌طور که پیشتر بیان شد، نویسندگان پژوهش حاضر با استفاده از الگوی توصیفی ویژگی‌های کیفیت صدای ون لوون (۱۹۹۹)، پرسشنامه ضمیمه شده در پیوست را طراحی کردند. شرکت‌کنندگان پس از تماشای قسمت‌های منتخب بریده‌شده از سریال، به پرسشنامه و پرسش‌هایی باز پیرامون آن پاسخ دادند. به منظور حفظ روایی^۲ و تعادل^۳ پژوهش، ابتدا کلیپ دوبله و سپس کلیپ زبان اصلی برای نیمی از شرکت‌کنندگان به نمایش درآمد و برای نیمی دیگر برعکس آن انجام شد. از نرم‌افزار SPSS (نسخه ۲۵) برای تحلیل داده‌های کمی استفاده گردید. نمودار هیستوگرام به دست آمده از این نرم‌افزار نشان داد که داده‌ها توزیع غیر نرمال دارند؛ از این رو، از آزمون ناپارامتریک^۴ ویلکاکسون^۵ برای تفسیر داده‌های کمی بهره گرفته شد. شایان ذکر است که فاصله اطمینان ۹۵ درصد لحاظ گردید.

۴. یافته‌های پژوهش

۴.۱. یافته‌های کمی

براساس میانگین و انحراف معیار داده‌های گردآوری شده از جامعه آماری پژوهش، اطلاعات جدول ۱ به دست آمد. سپس، با استفاده از آزمون ویلکاکسون و به منظور مقایسه ویژگی‌های کیفیت صدای بازیگر و دوبلور، اطلاعات جدول ۲ از نرم‌افزار SPSS استخراج گردید. در پایان، از اطلاعات این جداول برای تفسیر داده‌ها و رد یا تأیید فرضیه استفاده شد که در ادامه، هریک از ویژگی‌های کیفیت صدا به تفصیل مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

¹ structured questionnaire

² validity

³ counterbalancing

⁴ nonparametric statistic test

⁵ Wilcoxon signed-rank test

جدول ۱: مقایسه میانگین و انحراف معیار ویژگی‌های کیفیت صدای بازیگر و دوبلور

انحراف معیار		میانگین	متغیرها	بازیگر
۳/۰۲۴۱۰		۵/۳۷۵۰	تنش	
۲/۳۷۹۵۷		۶/۹۳۵۵	خش	
۲/۶۵۶۲۱		۴/۹۰۶۳	بازدمی	
۲/۲۶۱۸۹		۴/۸۷۱۰	بلندی	
۲/۱۹۷۲۶		۷/۱۹۳۵	تُن	
۲/۶۹۹۳۱		۴/۵۶۲۵	لرزش	
۲/۸۴۵۳۱		۴/۰۳۱۳	خیشومی شدگی	
انحراف معیار		میانگین	متغیرها	دوبلور
۱/۹۳۳۳۷		۶/۴۳۷۵	تنش	
۱/۸۵۳۸۰		۴/۳۵۴۸	خش	
۲/۸۷۲۹۸		۵/۵۶۲۵	بازدمی	
۱/۶۹۳۱۲		۶/۰۰۰۰	بلندی	
۱/۸۱۳۹۲		۶/۰۹۶۸	تُن	
۲/۷۰۲۸۶		۴/۲۸۱۳	لرزش	
۲/۳۵۱۸۶		۴/۲۱۸۸	خیشومی شدگی	

جدول ۲: سطح معناداری بین متغیرهای کیفیت صدای بازیگر و دوبلور

متغیرها	Sig.
B تنش - A تنش	۰/۰۷۵
B خش - A خش	۰/۰۰۰
B بازدمی - A بازدمی	۰/۱۱۹
B بلندی - A بلندی	۰/۰۴۷
B تُن - A تُن	۰/۰۱۸
B لرزش - A لرزش	۰/۶۹۹
B خیشومی شدگی - A خیشومی شدگی	۰/۷۴۳

بازیگر B:، دوبلور A:

۱.۱.۴. تنش

براساس میانگین و انحراف معیار داده‌های گردآوری شده از جامعه آماری در جدول ۱، صدای بازیگر آرام‌تر و صدای دوبلور پرتنش‌تر است؛ اما با توجه به سطح معناداری ($P=۰/۰۷۵$) در جدول ۲، فرض صفر مبنی بر اینکه بین صدای بازیگر و دوبلور در جفت تنش صدا تفاوت معناداری وجود ندارد، به لحاظ آماری تأیید می‌شود ($P>۰/۰۵$)؛ به این معنا که تفاوت بین کیفیت صدای بازیگر و دوبلور در ویژگی تنش صدا، چشمگیر نبوده است و دو صدا تفاوت معناداری در این ویژگی ندارند.

۲.۱.۴. خش

با توجه به میانگین و انحراف معیار داده‌های گردآوری شده از جامعه آماری در جدول ۱، صدای بازیگر خش‌دارتر و صدای دوبلور ملایم‌تر است. همچنین با توجه به سطح معناداری ($P=۰/۰۰۰$) در جدول ۲، فرض صفر مبنی بر اینکه بین صدای بازیگر و دوبلور در جفت خش‌داری صدا تفاوت معناداری وجود ندارد، به لحاظ آماری رد می‌شود ($P<۰/۰۵$)؛

بدین معنا که تفاوت بین صدای بازیگر و دوبلور با یکدیگر در این ویژگی کاملاً بارز می‌باشد. به اعتقاد شرکت کنندگان، صدای بازیگر خش‌دار و صدای دوبلور ملایم است.

۳.۱.۴. بازدمی

اگرچه براساس میانگین و انحراف معیار داده‌های گردآوری شده از جامعه آماری در جدول ۱، صدای بازیگر بدون بازدم هوا و دوبلور با بازدم هوا است؛ اما با توجه به سطح معناداری ($P=0/119$) در جدول ۲، فرض صفر مبنی بر اینکه بین صدای بازیگر و دوبلور در جفت دمی بودن صدا تفاوت معناداری وجود ندارد، از نظر آماری تأیید می‌شود ($P>0/05$). تفاوت به دست آمده بین کیفیت صدای بازیگر و دوبلور در این ویژگی محسوس و معنادار نمی‌باشد.

۴.۱.۴. بلندی

بر مبنای میانگین و انحراف معیار داده‌های گردآوری شده از جامعه آماری در جدول ۱، صدای بازیگر آهسته‌تر و صدای دوبلور بلندتر است. همچنین با توجه به سطح معناداری ($P=0/047$) در جدول ۲، فرض صفر مبنی بر اینکه بین صدای بازیگر و دوبلور در جفت بلندی صدا تفاوت معناداری وجود ندارد، به لحاظ آماری رد می‌شود ($P<0/05$)؛ بنابراین نتیجه گرفته می‌شود که صدای بازیگر و دوبلور مشخصاً در این ویژگی با یکدیگر تفاوت دارند. به اعتقاد شرکت کنندگان، بازیگر صدایی آهسته و دوبلور صدایی بلند دارد.

۵.۱.۴. تُن

براساس میانگین و انحراف معیار داده‌های گردآوری شده از جامعه آماری در جدول ۱، صدای بازیگر از دوبلور بم‌تر است. همچنین با توجه به سطح معناداری ($P=0/018$) در جدول ۲، فرض صفر مبنی بر اینکه بین صدای بازیگر و دوبلور در ویژگی تُن صدا تفاوت معناداری وجود ندارد، به لحاظ آماری رد می‌شود ($P<0/05$)؛ بنابراین، نتیجه گرفته می‌شود که به اعتقاد شرکت کنندگان، صدای بازیگر و دوبلور هر دو بم می‌باشد؛ اما صدای بازیگر بم‌تر است.

۶.۱.۴. لرزش

بر مبنای میانگین و انحراف معیار داده‌های گردآوری شده از جامعه آماری در جدول ۱، صدای بازیگر و دوبلور صاف است. همچنین با توجه به سطح معناداری ($P=0/699$) در جدول ۲، فرض صفر مبنی بر اینکه بین صدای بازیگر و دوبلور در جفت لرزش صدا تفاوت معناداری وجود ندارد، به لحاظ آماری تأیید می‌شود ($P>0/05$). شایان ذکر است که بازیگر و دوبلور در این ویژگی صدا شباهت دارند.

۷.۱.۴. خیشومی‌شدگی

با توجه به میانگین و انحراف معیار داده‌های گردآوری شده از جامعه آماری در جدول ۱، صدای بازیگر و دوبلور غیر خیشومی است. همچنین با توجه به سطح معناداری ($P=0/743$) در جدول ۲، فرض صفر مبنی بر اینکه بین صدای بازیگر و دوبلور در جفت خیشومی‌شدگی صدا تفاوت معناداری وجود ندارد، از نظر آماری تأیید می‌گردد ($P>0/05$). نتایج نشان می‌دهند که بازیگر و دوبلور، صدایی غیر خیشومی دارند.

۸.۱.۴. خلاصه نتایج کمی

با توجه به اطلاعات جدول ۲، از میان جفت‌های کیفیت صدا تفاوت معناداری بین صدای بازیگر و دوبلور به ترتیب در ویژگی‌های تنش ($P=0/075$)، بازدمی ($P=0/119$)، لرزش ($P=0/699$) و خیشومی‌شدگی ($P=0/743$) وجود ندارد؛ بنابراین فرضیه صفر (بین صدای بازیگر و دوبلور در هر ویژگی تفاوت معناداری وجود ندارد) تأیید می‌شود. همچنین از میان جفت‌های کیفیت صدا، تفاوت معناداری بین صدای بازیگر و دوبلور به ترتیب در ویژگی‌های خش ($P=0/00$)، بلندی ($P=0/047$) و تُن ($P=0/018$) وجود دارد و فرضیه صفر رد می‌شود.

بنابراین، از مجموع هفت ویژگی کیفیت صدا، صدای دوبلور با بازیگر در چهار جفت ویژگی تنش، بازدمی، لرزش و خیشومی‌شدگی صدا، مشابهت و در سه جفت ویژگی خش، بلندی و تُن صدا تفاوت معناداری دارد؛ به این معنا که در جفت خش صدا، صدای بازیگر خش‌دار و صدای دوبلور ملایم می‌باشد و در جفت بلندی صدا، صدای بازیگر آهسته و صدای دوبلور بلند است. در جفت تُن صدا نیز صدای بازیگر بم‌تر می‌باشد. هرچند ممکن است که در سایر جفت‌ها، صدای بازیگر و دوبلور هر کدام به یک سر طیف صدا نزدیک‌تر شود، اما این تفاوت معنادار و چشمگیر نمی‌باشد.

۲.۴. یافته‌های کیفی

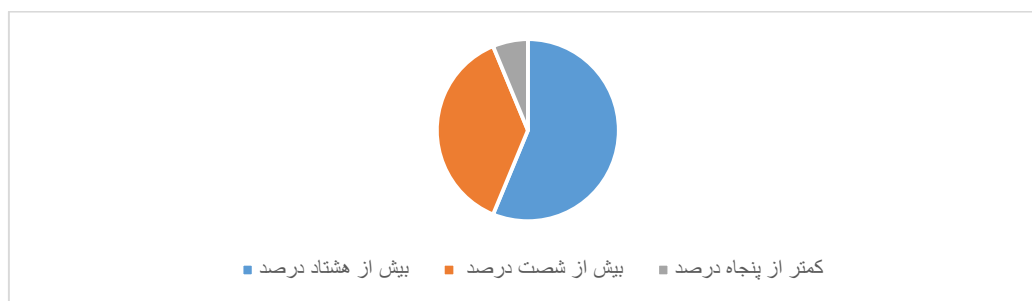
شرکت‌کنندگان علاوه بر پاسخ دادن به پرسشنامه، نظرات خود را در مورد تفاوت‌های بین صدای بازیگر و دوبلور بیان کردند. همان‌طور که در بخش یافته‌های کمی ذکر شد، صدای دوبلور با بازیگر در سه جفت ویژگی بلندی، خش و تن صدا تفاوت معناداری داشت. در ادامه، نظرات شرکت‌کنندگان در مورد این تفاوت‌ها ارائه می‌گردد.

در رابطه با بلندی صدا، صدای بلند دوبلور در مقایسه با بازیگر، این احساس را به مخاطب القا می‌کرد که شرلوک همواره در حال داد زدن است؛ چنانچه یکی از شرکت‌کنندگان در پژوهش به این نکته اشاره نمود: «ببینید صدای دوبلور در مقایسه با بازیگر بلندتره؛ انگار کل آدم‌های داخل اتاق صداشونو (مکالمه بین شرلوک و جان) می‌شنون». در صحنه‌ای که این شرکت‌کننده به آن اشاره می‌کند، شرلوک و جان در رستورانی در حال صحبت کردن با یکدیگر هستند و تنها زمانی سایر افراد حاضر در رستوران متوجه شرلوک می‌شوند و توجه خود را از میز شامشان به سمت وی معطوف می‌کنند که او ناگهان شروع به داد زدن می‌کند؛ اما در نسخه دوبله شده این فیلم، مخاطب تصور می‌کند که تمام افراد حاضر در اتاق از ابتدای شروع مکالمه بین آن دو قادر به شنیدن صدای آن‌ها هستند. در این راستا، یکی دیگر از شرکت‌کنندگان عقیده داشت که: «چقدر صدای دوبلور بلندتر از اصلشه؛ انگار همه‌جا داره داد میزنه! خیلی بی‌اعصابه!»

در مورد خش صدا نیز صدای بازیگر خش‌دار و صدای دوبلور نسبت به صدای بازیگر، ملایم‌تر ارزیابی شده بود؛ اما همان‌طور که اکثر شرکت‌کنندگان معتقد بودند، اگر تطابق بیشتری بین صدای بازیگر و دوبلور مد نظر بود، می‌بایست صدای بم‌تر و خش‌داری برای دوبله انتخاب می‌شد؛ زیرا به اعتقاد مخاطبان، صدای اصلی به دلیل وجود دو ویژگی خش‌دار و بم بودن از جذابیت بیشتری برخوردار می‌باشد. یکی از شرکت‌کنندگان در مورد ویژگی خش صدا اشاره نموده است که: «اصلاً خود بندیکت (شرلوک) به همین صدای بم و خش‌دارش معروفه دیگه! صداش خیلی باکلاسه و به جذبۀ کاراکتر اضافه کرده». با این وجود، خش صدای کمتر دوبلور نسبت به صدای خش‌دار بازیگر به تنهایی باعث تغییر چندان در شخصیت‌پردازی نشده است.

علاوه بر این در ارتباط با تَن صدا، شرکت کنندگان عقیده داشتند که صدای دوبلور به اندازه صدای بازیگر بم نمی باشد. برخی از نظرات شرکت کنندگان در این زمینه عبارت هستند از: «صدای دوبلور به اندازه صدای بازیگر بم نیست؛ انگار دوبلور سعی کرده صدایش بم تر باشه»، «صدای دوبلور جوان تره. صدای بازیگر خیلی بم و پخته اس»، «صدای بم بازیگر با شخصیت کاراکترش هماهنگی بیشتری داشت؛ چون شرلوک یک کارآگاهه. انگار صدایش متناسب با همون شخصیت پیچیده و عمیقش بود».

در نهایت، هنگامی که در مورد میزان رضایت شرکت کنندگان از دوبلور شخصیت شرلوک سؤال پرسیده شد، ۱۸ نفر از ۳۲ نفر (۵۶ درصد) کیفیت دوبله را ۸۰ درصد به بالا و ۱۲ نفر (۳۷ درصد) کیفیت آن را ۶۰ درصد به بالا ارزیابی کردند و از دوبلور و کیفیت دوبله وی رضایت داشتند. در این میان، تنها دو نفر (۶ درصد) از کیفیت دوبله به میزان کمتر از ۵۰ درصد رضایت داشتند.

شکل ۳: میزان رضایت نسبی شرکت کنندگان از دوبلور شخصیت شرلوک

۵. بحث و نتیجه گیری

در پاسخ به پرسش های پژوهش اعم از اینکه، چه شباهت ها/تفاوت های میان صدای بازیگر و دوبلور وجود دارد و آیا تغییر کیفیت صدا در دوبله منجر به تغییر در شخصیت پردازی سریال شرلوک شده است؟ نتایج مقایسه کیفیت صدای بازیگر و دوبلور شرلوک از دیدگاه مخاطبان نشان داد که دوبلور و بازیگر کیفیت صدایی نزدیک به هم داشتند و از مجموع هفت جفت کیفیت صدای دسته بندی شده توسط ون لوون (Van Leeuwen 129)، تنها در سه جفت خش، بلندی و تَن صدا تفاوت معناداری بین آنها مشاهده گردید؛ بنابراین، با توجه به شباهت کیفیت صدای بازیگر و دوبلور

از دید مخاطبان و نیز از آنجایی که انتخاب دوبلور به درستی صورت گرفته بود، با تغییر کیفیت صدا به تنهایی، تفاوت چشمگیری در شخصیت به تصویر کشیده شده در دوبله فارسی در مقایسه با اصل آن رخ نداده بود. همانطور که شرکت کنندگان اشاره کردند، تفاوت صدای دوبلور با بازیگر در سه ویژگی کیفیت صدا، تنها موجب روی دادن تغییراتی جزئی در شخصیت مذکور شده بود؛ به عنوان مثال، شخصیت در دوبله فارسی پرخاشجوتر به نظر می‌رسید و از جذابیت وی کاسته شده بود؛ بنابراین، نمی‌توان ادعا کرد که تنها به دلیل تغییر کیفیت صدا، وجوهی از شخصیت از میان رفته است و شخصیت در نسخه دوبله شده با اصل آن تفاوت چشمگیری دارد؛ اما می‌توان گفت که وجهی از شخصیت وی کم‌رنگ یا پررنگ شده است. در ادامه، به بحث پیرامون تغییرات احتمالی در شخصیت‌پردازی کاراکتر دوبله نسبت به اصل آن به دلیل تفاوت کیفیت صدای بازیگر و دوبلور در جفت‌های بلندی، خش و تَن صدا پرداخته خواهد شد.

در مورد بلندی صدا، یکی از دلایلی که صدای دوبلور بلندتر از صدای بازیگر است می‌تواند این باشد که دوبلور به سرعت جملات را ادا می‌کند تا گویش فردی شرلوک را شبیه‌سازی نماید. معمولاً مخاطب ایرانی به این سرعت از صحبت کردن عادت ندارد و ممکن است متوجه معنی تمام کلمات نشود و جا بماند؛ در نتیجه دوبلور با صدای بلند کلمات را ادا می‌کند تا مخاطب متوجه معنای کلمات شود؛ زیرا یکی از ویژگی‌های بارز شخصیتی شرلوک هلمز که وی را از سایر شخصیت‌های سریال متمایز می‌کند، گویش فردی منحصر به فرد وی است. از ویژگی‌های گویش فردی شرلوک می‌توان به سرعت بالای صحبت کردن وی اشاره کرد که جملات را بدون هیچ‌گونه ایرادی در تلفظ و به راحتی با سرعتی بسیار بالا بیان می‌کند. این مهم بنا بر گواه نویسندگان این سریال، در شخصیت‌پردازی وی نشان‌دهنده هوش فوق‌العاده و نبوغ وی است. به بیان دیگر، سرعت صحبت کردن شرلوک همانند فکر کردنش، بالا می‌باشد و همانطور که به سرعت مسائل را در ذهن خود تجزیه و تحلیل می‌کند، به همان سرعت مطالب را بیان می‌نماید؛ به عنوان مثال، نظرات دو نفر از شرکت کنندگان در مورد گویش فردی شرلوک به این صورت بود:

«خود بازیگر تندتند و پشت سر هم دیالوگ می‌گه؛ یعنی شرلوک همونقدر که سریع فکر می‌کنه، صحبت

می‌کنه؛ اما دوبلور مکث بیشتری داره و به سرعت شرلوک نمی‌رسه یک جاهایی. به خاطر همین انگار یکم

تصنعی شده و داره یک مطلبی را از رو می‌خونه و همین به نظر من از باهوش بودن شخصیت نسبت به زبان

اصلی یکم کم کرده.»

البته همان‌طور که یکی از جهانی‌های ترجمه اشاره می‌کند، متون ترجمه شده معمولاً طولانی‌تر از متن اصلی هستند (Chesterman 34)؛ بنابراین، در دوبله و به ناچار برای ایجاد همگامی‌ها به ویژه لب‌همگامی¹ ممکن است تمامی کلمات ترجمه نشوند (Mannani 117)؛ به همین دلیل، این احتمال وجود دارد که سرعت کمتر شده باشد. با این وجود، ذکر این نکته ضروری است که اگرچه تعدادی از شرکت‌کنندگان از کاسته شدن سرعت صحبت کردن شرلوک شکایت داشتند، عده‌ای دیگر بر این باور بودند که در برخی از صحنه‌ها، دوبلور به قدری سریع صحبت می‌کند که آن‌ها متوجه برخی از کلمات نمی‌شوند؛ بنابراین همان‌طور که پیشتر بیان شد، دلیل بلند بودن صدای دوبلور نسبت به بازیگر می‌تواند تلاش وی برای کمک به مخاطب در فهم بهتر باشد. علاوه بر این، بلند بودن صدای دوبلور می‌تواند ناشی از آن باشد که وی در برخی از مواقع سعی کرده است عصبانیت شخصیت را با بلند کردن صدایش نشان دهد؛ بنابراین، بلندی صدای دوبلور در مقایسه با بازیگر موجب شده است تا شخصیت در دوبله نسبت به اصل آن عصبی‌تر و پرخاشگرتر جلوه کند.

در مورد تُن صدا، اینکه صدای دوبلور به اندازهٔ بازیگر بم نبود، موجب شده بود تا از دید شرکت‌کنندگان حاضر در این پژوهش، تلاش دوبلور برای بم کردن صدای خود مشهود شود و شخصیت تا حدی برای آن‌ها مصنوعی جلوه کند. شخصیت کاراکتر در دوبله خام‌تر به نظر برسد و زیرکی و دقت کمتری نسبت به نسخهٔ اصلی داشته باشد درحالی‌که صدای بازیگر به دلیل بم بودن، حس فردی که شغل مهمی را بر عهده دارد، القا می‌کند و کارآگاه بودن وی را باورپذیرتر می‌کند. همچنین، باید توجه داشت که بم بودن صدای بازیگر به دلیل محکم و استوار بودن، حس اعتماد به حرف‌هایش را بیشتر به مخاطب القا می‌کند که این ویژگی با پیچیدگی کارش همخوانی دارد؛ در حالی‌که این موارد در دوبله به علت تفاوت در تُن صدا کم‌رنگ شده است.

همان‌طور که از ون لوون (Van Leeuwen 130) نقل شد، ابعاد کیفیت صدا تقابل‌هایی دوگانه نیستند؛ بلکه هر ویژگی روی محوری درجه‌بندی شده قرار می‌گیرد؛ بنابراین، صدای یک فرد می‌تواند بسیار بم یا به میزان کمتری بم باشد. کیفیت صدای هر فرد ترکیبی از ویژگی‌های متفاوت است؛ بدین معنا که صدای یک شخص فقط زیر یا بم، بلند یا آهسته نیست؛ بلکه ترکیب این ویژگی‌ها با یکدیگر به همراه بافت و موقعیتی که فرد در آن صحبت می‌کند، صدای

¹ lip synchrony

وی را می‌سازند؛ چنانکه در این مورد صدای دوبلور نیز بم است؛ اما صدای بازیگر بم‌تر می‌باشد. علاوه بر این، از صدای بازیگر همواره با تعابیری نظیر صدایی باپرستیژ و شیک یاد شده است. صدای بم و خش‌دار و به تعبیر عامه، مخملی وی به همراه لهجه^۱ پاش^۱ بازیگر/کاراکتر به تعلق وی به طبقه^۲ مرفه جامعه^۲ انگلستان اشاره دارد. در این راستا، تعدادی از شرکت‌کنندگان اشاره کردند که صدای دوبلور نه به اندازه^۲ صدای بازیگر اصلی؛ اما به اندازه^۲ قابل قبولی از این ویژگی برخوردار بوده است. آن‌ها صدای وی را جزء صداهای شیک ارزیابی کردند؛ اما همچنان صدای بازیگر را به دلیل بم‌تر و خش‌دارتر بودن، جذاب‌تر از صدای دوبلور می‌دانستند.

در مورد خش صدا، تنها از جذابیت بازیگر که به خش‌دار بودن صدایش متکی بود، نزد شرکت‌کنندگان در پژوهش کم شده بود. همچنین با توجه به کمتر بم بودن صدای دوبلور، کمی از مرموز بودن، پخته بودن و میزان اعتماد به نفس و اطمینان به سخنان وی برای شرکت‌کنندگان کم شده بود.

با توجه به اینکه صدای هر فرد مانند اثر انگشت منحصر به فرد، قابل شناسایی و تمیز است (Dolar 22)، می‌توان گفت که دوبله^۲ فارسی در انتخاب دوبلور با توجه به تشابه کیفیت صدا بین بازیگر و دوبلور موفق عمل کرده است. در تأیید این مهم می‌توان به نتایج پژوهش آقاملایی (Aghamolaei 73) اشاره نمود. در این پژوهش نشان داده شد که از نظر مخاطبان، دوبله^۲ صدا و سیما در همگامی^۲ شخصیتی^۲ نسبت به دوبله^۲ شبکه بی‌بی‌سی فارسی موفق‌تر عمل کرده است. از آنجایی که پژوهش مذکور با جامعه آماری ۱۰ نفری صورت گرفته بود، نمی‌توان در این مورد نظر قطعی داد. با این وجود، دلیل این موفقیت را می‌توان در این حقیقت جستجو کرد که دوبلورها در صدا و سیما دارای سابقه^۲ بسیار درخشانی در امر دوبله هستند و همین تجربه و سال‌ها کار در امر گویندگی سبب شده است تا کار آن‌ها از کیفیت بالاتری برخوردار باشد. نتایج پژوهش عامری و خوش‌سلیقه (Ameri and Khoshsaligheh 33) نیز بر این امر صحنه می‌گذارند که بینندگان ایرانی، دوبله‌های صدا و سیما را به دلیل کیفیت بالاتر به دوبله‌های ماهواره‌ای ترجیح می‌دهند.

¹ posh accent

² character synchrony

معمولاً مدیران دوبلاژ، دوبلورانی را انتخاب می‌کنند که کیفیت صدای آن‌ها با بازیگران اصلی مشابه باشد (Chiaro 145). در این ارتباط، نتایج پژوهش خوش‌سلیقه و ایمانی (Imani and Khoshsaligheh 105) نشان داد که مدیران دوبلاژ ایرانی براساس چهار معیار شخصیت‌پردازی، ویژگی‌های هنرپیشه، نوع نقش و صلاح‌دید مدیر دوبلاژ، دوبلوران را انتخاب می‌کنند و تا حد امکان در تبیین شخصیت‌پردازی در دوبله به مقوله‌های کیفیت صدا و بازآفرینی لهجه توجه دارند. از سوی دیگر، نتایج پژوهش دانایی‌فر و همکاران (Danaeefar, et al.15) با عنوان «بررسی همگامی و کیفیت ترجمه دوبله غیر رسمی در ایران» با انتخاب و بررسی ۱۰ فیلم آمریکایی، نشان دادند که در دوبله غیر رسمی ایران، همگامی محتوایی^۱ و آغازی-پایانی، مشکل‌سازترین همگامی‌ها برای همانندسازی در دوبله هستند. این در حالی است که همگامی شخصیتی، حرکتی^۲ و آوایی^۳، در حد مطلوب در دوبله ایجاد شده است که نشان از توجه مدیران دوبلاژ ایرانی- حتی در دوبله‌های غیر رسمی- به بحث انتخاب دوبلور و صدا دارد.

عوامل دیگری بر تغییر شخصیت‌پردازی طی دوبله تأثیرگذار می‌باشند؛ نظیر گویش فردی که کیفیت صدا زیرمجموعه آن می‌باشد. در این راستا، در پژوهش مدادیان (Medadian 16) در ارتباط با سریال *فرار از زندان*^۴ (۲۰۱۷-۲۰۰۵) نشان داده شد که مشکل‌سازترین ویژگی برای تیم دوبله، همانندسازی تفاوت‌های فرازبانی فردی^۵ بوده است. در این مطالعه بین ویژگی‌های بیانی شخصیت در زبان اصلی و دوبله آن تفاوت وجود داشت؛ به عنوان مثال شخصیت *لینکلن باروز* که در زبان اصلی با شک و تردید؛ اما در دوبله با قاطعیت سخن می‌گفت. با توجه به اینکه سبک سخن گفتن شخصیت‌ها با استفاده از ساختار گرامری خاص، انتخاب واژگان، نحوه تلفظ و یا کیفیت صدایی خاص ایجاد می‌شود (Voellmer and Zabalbeascoa 236)، در دوبله باید علاوه بر گویش فردی شخصیت‌ها به شبیه‌سازی کیفیت صدا نیز دقت شود. به نظر می‌رسد که این موضوع در برخی ژانرها از اهمیت بالاتری برخوردار است؛ نظیر ژانرهای تاریخی و زندگینامه که در آن‌ها شخصیت/شخصیت‌های حقیقی نظیر شخصیت‌های تاریخی یا افراد حقیقی به تصویر کشیده می‌شوند و نویسنده/کارگردان/بازیگر زمان زیادی را صرف شبیه‌سازی هرچه تمام‌تر شخصیت مذکور

¹ content synchrony

² kinesthetic synchrony

³ phonetic synchrony

⁴ *Prison break*

⁵ distinctive paralinguistic idiosyncrasies

می‌کنند. در کنار شبیه‌سازی چهره، رفتار، پوشش و گویش فردی و لهجه، کیفیت صدا نیز بخشی از این شخصیت‌پردازی را شامل می‌شود. در این راستا، سنچز مومپیئن (Sánchez-Mompeán, *The 211 Prosody of Dubbed Speech*) مثالی از فیلم زندگینامه جی. ادگار (۲۰۱۱) می‌آورد که در آن *لئوناردو دی کاپریو*، ماه‌ها زمان صرف تقلید شیوه سخن گفتن جی. ادگار اولین رئیس اف.بی.آی نمود، ساعات زیادی به صدای ضبط شده وی گوش داد و به کمک یک آواشناس خبره سعی کرد تا تارهای صوتی خود را برای تقلید صدای ادگار تقویت نماید؛ به همین دلیل در نسخه نهایی، دی کاپریو کاملاً مسلط بر کنترل بلندی صدا، تن و ریتم بیان خود ظاهر شد و توانست شیوه فردی^۱ سخن گفتن ادگار را شبیه‌سازی کند؛ کاری که دوبلور در دوبله اسپانیایی از انجام آن عاجز بود.

در ژانرهای علمی-تخیلی ممکن است شخصیت‌های تخیلی، کیفیت صدای خاصی داشته باشند؛ نظیر ربات‌ها و شخصیت‌هایی مانند *دارث ویدر در جنگ ستارگان*^۲، *گالوم در ارباب حلقه‌ها*^۳، *اژدها در هابیت*^۴، *تانوس در انتقام‌جویان*^۵ و غیره که در این موارد معمولاً صدای به کار رفته به جای این شخصیت‌ها با شباهت زیادی به اصل آن‌ها در دوبله شبیه‌سازی می‌شوند و در صورت نیاز، مهندس صدا از نرم‌افزارهای صداگذاری مخصوص برای اضافه کردن افکت‌های صوتی لازم به صدای دوبلور استفاده می‌نماید. باید توجه داشت که در ژانرهای کمدی، توجه به کیفیت صدا از اهمیت برخوردار است؛ زیرا کیفیت صدای شخصیت می‌تواند سبب خنده مخاطب شود؛ به عنوان مثال شخصیت جنیس در سریال *دوستان*^۶ (۲۰۰۴-۱۹۹۴) و یا اکثر شخصیت‌های سینکام‌های انیمیشنی نظیر *مرد خانواده*^۷ (۱۹۹۹-حال حاضر). در پایان، باید خاطرنشان ساخت که پژوهش حاضر بر آن بود تا توجه پژوهشگران را به بررسی مسائل فرازبانی دوبله و ایجاد پیوند بین ترجمه دیداری شنیداری و مطالعات فیلم جلب کند. پژوهش پیرامون موضوعاتی نظیر لهجه، گویش فردی و سایر ویژگی‌های فرازبانی می‌تواند از موضوعات پیشنهادی قابل توجه برای پژوهشگران آتی باشند. علاوه بر این،

¹ idiosyncratic elements

² *Star wars*

³ *Lord of the rings*

⁴ *Hobbit*

⁵ *Avengers*

⁶ *Friends*

⁷ *Family guy*

بم	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	زیر	۵
vibrato	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	plain	۶
لرزان											صاف	
nasal	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	Non-nasal	۷
خیشومی											غیر خیشومی	

فهرست منابع

- Adachi, Reito. "Dubbing of Silences in Hayao Miyazaki's Spirited Away: A Comparison of Japanese and English Language Versions." *Perspectives* 24.1 (2016): 142-56.
- Aghamolaei Javaran, Elham. "Synchronization and Cultural Appropriation of Persian Dubbed Versions of "Sherlock Holmes" and "Great Expectations" Series by Irib3 Channel and Bbc Persian Network." Unpublished Master thesis. Ferdowsi University of Mashhad, 2016.
- Ameri, Saeed, and Masood Khoshsaligheh. "Dubbing Viewers in Cyberspaces: A Netnographic Investigation of the Attitudes of a Persian-Language Online Community." *KOME- An International Journal of Pure Communication Inquiry* 8.1 (2020): 23-43.
- Ameri, Saeed, Masood Khoshsaligheh, and Ali Khazae Farid. "The Reception of Persian Dubbing: A Survey on Preferences and Perception of Quality Standards in Iran." *Perspectives* 26.3 (2018): 435-51.
- Bosseaux, Charlotte. *Dubbing, Film and Performance: Uncanny Encounters*. Ed. Díaz Cintas, Jorge. Oxford, England: Peter Lang, 2015.
- . "Voice in French Dubbing: The Case of Julianne Moore." *Perspectives* 27.2 (2019): 218-34.
- Chakhachiro, Raymond. "Contribution of Prosodic and Paralinguistic Cues to the Translation of Evidentiary Audio Recordings." *Translation & Interpreting, The* 8.2 (2016): 46.
- Chaume, Frederic. *Audiovisual Translation: Dubbing*. Manchester, UK: St. Jerome., 2012.
- . "Film Studies and Translation Studies: Two Disciplines at Stake in Audiovisual Translation." *Meta: Translators' Journal* 49.1 (2004): 22.
- Chesterman, Andrew. "Beyond the Particular." *Translation Universals. Do They Exist?* Eds. Mauranen, Anna and Pekka Kujamaki. Vol. 48. The Netherlands, Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2004. 33-50.
- Chiaro, Delia. "Issues in Audiovisual Translation." *The Routledge Companion to Translation Studies*. London, England: Routledge, 2009. 155-79.
- Choobineh, Bijan *An Approach to Film Dubbing*. Tehran, Iran: Porseman press [In Persian], 2010.
- Cintas, Jorge Díaz, and Gunilla Anderman. *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan, 2009.
- Crystal, David. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Oxford, England: Blackwell, 1991.
- Danaeefar, Moazzameh, Masood Khoshsaligheh, and Elnaz Pakar. "Synchrony and Translation Quality in Persian Unauthorized Dubbing in Iran." *SKASE Journal of Translation and Interpretation* 13.2 (2020): 1-20.
- Dolar, Mladen. *A Voice and Nothing More*. Cambridge, England: MIT., 2006.
- Imani, Sima, and Masood Khoshsaligheh. "Considerations in Selecting the Voice and Voice Actors in the Persian Dubbing of Foreign Films and Series." *Language Related Research* 12.4 (2021): 105-33.
- Khoshsaligheh, Masood, and Saeed Ameri. "Ideological Considerations in Official Dubbing in Iran." *Altre modernità*. 15(Special Issue) (2016): 232-50.
- . "Translation of Taboos in Dubbed American Crime Movies into Persian." *T&I Review* 4.2 (2014): 25-50.

- Mannani, Akbar. *History of Iran's Double and Resident Voices*. Tehran, Iran: Darinoush [In Persian], 2010.
- Medadian, Gholamreza. "A Road Map for Dubbing Idiolects in Tv Series: The Case of the Prison Break Serial in Iran." *Modern Journal of Language and Literature* 1 (2012): 1-17.
- Munday, Jeremy. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. 3 ed. London & New York: Routledge, 2013.
- Pettit, Zoë. "The Audio-Visual Text: Subtitling and Dubbing Different Genres." *Meta: Journal des traducteurs/Meta: Translators' Journal* 49.1 (2004): 25-38.
- Remael, Aline. "For the Use of Sound. Film Sound Analysis for Audio-Description: Some Key Issues." *Mon T14* (2012): 257.
- Romero-Fresco, Pablo. "Dubbing, Film and Performance: Uncanny Encounters." *Translation Studies* 10.3 (2017): 362-64.
- Saldanha, Gabriela, and Sharon O'Brien. *Research Methodologies in Translation Studies*. Manchester, England: St. Jerome., 2013.
- Sánchez-Mompeán, Sofia. "Dubbing Attitudes through Tonal Patterns: When Tones Speak Louder Than Words." *Vigo International Journal of Applied Linguistics*.16 (2019): 135-56.
- . *The Prosody of Dubbed Speech: Beyond the Character's Words*. Murcia, Spain: Palgrave Macmillan, 2020.
- Van Leeuwen, Theo. *Speech, Music, Sound*. London, England: Macmillan, 1999.
- Voellmer, Elena, and Patrick Zabalbeascoa. "How Multilingual Can a Dubbed Film Be? Language Combinations and National Traditions as Determining Factors." *Linguistica Antverpiensia, New Series—Themes in Translation Studies*.13 (2014): 237.